

Het capaciteitstarief

Een vaste vergoeding voor netbeheer als noodzakelijk onderdeel van een verbeterd marktmodel voor kleinverbruikers van energie

Inhoud

1	Samenvatting	3
2	Inleiding.....	6
2.1	Kamervragen.....	7
2.2	Aanpak.....	8
3	Context capaciteitstarief	9
3.1	Bedrijfseconomisch model netbeheerders	10
3.2	Capaciteitstarief en energiebesparing	11
3.3	Capaciteitstarief en marktwerking	13
3.4	Administratieve lastenverlichting	14
3.5	Inkomenseffecten invoering capaciteitstarief.....	15
4	Relatie capaciteitstarief, leveranciersmodel en slimme meter	17
4.1	Rol netbeheerder.....	19
4.2	Rol leverancier	19
4.3	Relatie capaciteitstarief en leveranciersmodel	20
4.4	Capaciteitstarief en leveranciersmodel in de context van de slimme meter	22
4.5	Slimme meter in de context van capaciteitstarief en het leveranciersmodel.....	24
5	Invoeringsaspecten capaciteitstarief.....	25
5.1	Sportverenigingen en kerken.....	25
5.2	Coulanceregeling.....	26
5.3	Het nut van kleinere aansluitingen dan de 3x25A standaard	26
6	Scenario's en kosteneffecten	28
6.1	Scenario 1: Invoering verplicht leveranciersmodel	28
6.2	Scenario 2: Verplicht leveranciersmodel én capaciteitstarief.....	29
6.3	Scenario 3: Verplicht leveranciersmodel en slimme meter	29
6.4	Scenario 4: Verplicht leveranciersmodel, capaciteitstarief en slimme meter	30
7	Referenties	32
8	Appendix A. Proceseffecten scenario's per marktrol.....	33

1 Samenvatting

Het Ministerie van Economische Zaken heeft opdracht gegeven te onderzoeken wat de verwachte effecten zijn van een voorgenomen verandering in de afrekeningsmethodiek van de kosten van netbeheer voor kleinverbruikers van gas en elektriciteit. Deze verandering is een onlosmakelijk onderdeel van een verbeterd marktmodel voor kleinverbruikers van energie. Het gaat daarbij, naast invoering van een vast capaciteitstarief, als tweede om de invoering van een verplicht leveranciersmodel voor kleinverbruikers. Hierdoor zal voor alle kleinverbruikers de leverancier als primair aanspreekpunt dienen en ontvangen alle kleinverbruikers één energiefactuur voor zowel levering als netbeheer. De derde belangrijke verandering is de introductie van zgn. “slimme meters” in de periode 2009-2015, en verandering van het metermarktmodel, waardoor de leverancier in de toekomst eindverantwoordelijk wordt voor de verzameling van meetdata bij kleinverbruikers (nu is dat de netbeheerder).

De kosten van netbeheer vormen samen met de meterkosten, de kosten van levering van gas en elektriciteit, de energiebelasting en de BTW thans de totale energienota. De kosten van netbeheer worden thans, in het verlengde van de afrekeningsmethodiek van vóór de liberalisering van de energiemarkt, deels vast en deels variabel met eindverbruikers afgerekend. De variabele component is bij gas afhankelijk van de verbruikte m³ gas en bedraagt bij kleinverbruikers gemiddeld 25% van de kosten van netbeheer; bij elektriciteit is de variabele component afhankelijk van de verbruikte kWh en bedraagt gemiddeld 73% van de kosten van netbeheer.

Door de voorgenomen verandering in de afrekeningsmethodiek per 1-1-2009 zou door introductie van vaste capaciteitstarieven per aansluiting gas en elektriciteit de variabele component in de kosten van netbeheer geheel vervallen. Elke kleinverbruiker betaalt na invoering per aansluiting per periode dan alleen nog een vaste vergoeding voor de aansluiting aan het gas-, resp. elektriciteitsnet.

Ten aanzien van de invoering van het capaciteitstarief is, in samenhang met de andere voorgestelde maatregelen, geconcludeerd:

- Vanuit de optiek van het bedrijfseconomische model van netbeheer en de bestaande reguleringsmethodiek van NMa/DTe is een volledig vaste vergoeding middels een capaciteitstarief een goed passende verrekenvorm voor de kosten van netbeheer, waarvan geen negatieve effecten op de efficiëntie van netbeheer te verwachten zijn.
- Transitie naar een duurzamere energiehuishouding stelt nieuwe eisen aan de energie-infrastructuur. Deels kostenverlagend door een mogelijk overall lagere capaciteitsbehoefte, deels kostenverhogend door de noodzaak meer “intelligentie” en besturingsmogelijkheden in de netten aan te brengen. Het capaciteitstarief biedt in combinatie met het reguleringsmodel de mogelijkheid de effecten hiervan geleidelijk en gesocialiseerd om te slaan over alle kleinverbruikers. Individuele kleinverbruikers ondervinden in het nieuwe afrekenmodel dezelfde prikkel tot besparen als in het huidige model. Door verschuivingen in de energiebelasting (de

variabele energiebelasting wordt verhoogd met het huidige variabele netbeheertarief; de vaste heffingskorting wordt verhoogd met eenzelfde bedrag als het nieuwe vaste capaciteitstarief) blijft de omvang van de variabele component in de totale energienota voor 97% van de kleinverbruikers volkomen gelijk aan de huidige situatie.

- Marktwerking is gebaat bij het capaciteitstarief omdat een dergelijke afrekening van de netbeheerkosten kan leiden tot een belangrijke vereenvoudiging van de energienota en de klant beter in staat stelt aanbiedingen in de markt te vergelijken. Het wisselen van leverancier wordt door het capaciteitstarief eenvoudiger.
- Invoering van het capaciteitstarief is *in combinatie* met het verplichte leveranciersmodel en de invoering van slimme meters een belangrijke voorwaarde om te komen tot verlaging van de administratieve kosten in de energiesector. De administratieve bedrijfskosten voor de hele sector zullen na invoering van het complete marktmodel per saldo ca. € 94 mln lager uitkomen dan in het huidige marktmodel (zie tabel 1); deze lagere bedrijfskosten kunnen zich op het niveau van individuele afnemers dan vertalen in een per saldo besparing van ca. €12 per jaar¹. De combinatie van de drie maatregelen is hierbij van belang: Door het capaciteitstarief wordt de afrekeningscyclus van de netbeheerder *onafhankelijk* van meetdata en verbruiken; dit is voor de (publieke) netbeheerder een belangrijke voorwaarde om overdracht van de verantwoordelijkheid voor het vaststellen van verbruiken aan (commerciële) leveranciers te kunnen accepteren; deze overdracht is voor leveranciers weer van belang om het verplichte leveranciersmodel te kunnen uitvoeren. Slimme meters zijn een instrument om op een eenvoudige wijze en in een hogere frequentie meetdata te verzamelen. Dit instrument ondersteunt de taak van de leverancier in zijn (nieuwe) verantwoordelijkheid voor meetdata en verbruiken. Zonder capaciteitstarief zou de netbeheerder ook met slimme meters zijn rol in het meetdataproces behouden, waarmee de nagestreefde procesvereenvoudiging slechts ten dele bereikt wordt.
- Het capaciteitstarief is zodanig vorm gegeven in het kader van de totale tariefstelling, inclusief belastingen en heffingskorting, dat per saldo het effect op de nota voor vrijwel iedere kleinverbruiker nihil is, terwijl de verhouding vast/variabel wordt gehandhaafd. Voor het overige treden kleine positieve of negatieve effecten op die meestal verkleind kunnen worden door aanpassing van de aansluiting.

In onderstaande tabel zijn de volledige verwachte kosteneffecten van de verschillende componenten van het marktmodel samengevat. In de baten van de slimme meter zijn in deze opstelling overigens uitsluitend de effecten van de slimme meter op de marktprocessen meegenomen. De kosten en baten van de slimme meter zelf (aanschaf, installatie, onderhoud, dataverzameling, databewerking, besparingseffecten, etc.), die

¹ Ingevolge het wetsvoorstel ter verbetering van de werking van de elektriciteits- en gasmarkt heeft de NMa de mogelijkheid om de tarieven van netbeheerders te corrigeren voor kostenbesparingen als gevolg van de invoering van het capaciteitstarief, het leveranciersmodel of de herstructurering van de metermarkt. Het totale kosteneffect (als saldo van positieve en negatieve effecten) zal overigens deels zijn weerslag hebben op de bedrijfskosten van netbeheerders, deels op die van leveranciers.

uiteindelijk hun weerslag zullen hebben op de component meterkosten in de energienota, zijn *niet* in deze analyse betrokken.

Marktscenario's geschatte besparingen in € mln	Kostenbesparingen op bedrijfsprocessen totaal		
	Best Case	Avg. Case	Worst Case
Scenario 1: Invoeren verplicht lev.-model	25	23	21
Scenario 2: Invoeren captar en verpl. lev.-model	69	63	57
Scenario 3: Invoeren verpl. lev.-model en slim.mtr.	48	44	40
Scenario 4: Invoeren verpl. lev.-model/captar/slim.mtr.	103	94	84
Vergelijking scenario's	Best Case	Avg. Case	Worst Case
extra besparing door captar tov. lev-model alleen	44	40	36
extra besparing door slim.mtr. tov. lev-model alleen	23	21	19
extra besparing combinatie tov. lev-model alleen	78	70	63
extra besparing door captar tov. levmodel + slim.mtr.	55	50	45

Marktscenario's geschatte besparingen in €'s	Potentiële kostenbesparing per klant/per jaar		
	Best Case	Avg. Case	Worst Case
Scenario 1: Invoeren verplicht lev.-model	€ 3	€ 3	€ 3
Scenario 2: Invoeren captar en verpl. lev.-model	€ 9	€ 8	€ 7
Scenario 3: Invoeren verpl. lev.-model en slim.mtr.	€ 6	€ 6	€ 5
Scenario 4: Invoeren verpl. lev.-model/captar/slim.mtr.	€ 13	€ 12	€ 11

Tabel 1. Financiële effecten markmodelsenario's

2 Inleiding

Om de werking van de energiemarkt voor kleinverbruik (consumenten en MKB) te verbeteren heeft het Ministerie van Economische Zaken in overleg met de energiesector een aantal wijzigingen in het marktmodel voorgesteld. Deze wijzigingen hebben alleen betrekking op kleinverbruik en omvatten de invoering van een drietal samenhangende aanpassingen: het capaciteitstarief, het leveranciersmodel en de slimme meters. Het capaciteitstarief betekent dat klanten een vast bedrag per jaar voor de kosten van transport betalen, gebaseerd op de doorlaatwaarde van hun aansluiting. Het verplichte leveranciersmodel zorgt voor één aanspreekpunt voor de klant voor alle energiezaken. De slimme meter tenslotte is op afstand uitleesbaar en schakelbaar, en vormt de basis voor een meer bewust energiegebruik door zowel de klant als vanuit het energiebedrijf.

Door de sector genoemde voordelen van het capaciteitstarief zijn:

- Eenvoudiger factuur voor de klant: een vast bedrag in plaats van een berekend bedrag dat afhankelijk is van het energieverbruik.
- Administratieve processen worden eenvoudiger, omdat de netbeheerder geen meetdata meer nodig heeft voor de facturatie van zijn kosten. Daardoor zullen er minder disputen, minder uitval en minder correcties optreden.
- Een deel van de extra administratieve kosten als gevolg van de aanstaande splitsing van energiebedrijven in netwerkbedrijven en commerciële bedrijven wordt vermeden; extra berichtenverkeer en dubbele facturatieprocessen worden voorkomen.

Genoemde voordelen van het verplichte leveranciersmodel zijn:

- Eén aanspreekpunt voor de klant voor alle energiezaken.
- Eén factuur met eenduidige posten voor transport, verbruikte stroom/gas, meterzaken, energiebelasting en BTW².
- Een uniform marktmodel zorgt voor een 'level playing field' en maakt eerlijke concurrentie mogelijk met eenduidige spelregels die goed en zonder hoge kosten handhaafbaar zijn voor de toezichthouder DTe.

Genoemde voordelen van de slimme meters zijn:

- Klant kan directe terugkoppeling ontvangen over zijn energieverbruik, waarvan een belangrijk positief effect verwacht wordt op besparingsgedrag.
- Mogelijkheden tot vraagsturing door de leverancier om piekbelasting in het net beter te kunnen hanteren, dan wel te vermijden. Op deze manier kan het verbruik beter aangepast worden op de inkoop van energie, en de capaciteitsbelasting van centrales gelijkmatiger worden wat ook weer een gunstig effect heeft op efficiency en emissies.

² In het huidige marktmodel zijn in theorie tot wel 6 verschillende facturen mogelijk voor netbeheer, leverancier en meterzaken voor zowel gas als elektriciteit.

- Minder fouten met meterstanden voor stroom en gas, en daarmee beter verlopende switches en verhuizingen, naast minder fouten bij rekeningen, derhalve een betere marktwerking voor de eindklant.
- Zowel afgenomen als teruggeleverde elektriciteit op afstand uitleesbaar.
- De mogelijkheid van afschakelen bij leegstand en wanbetaling.
- Detectie van lekkage en fraude.

De *combinatie* van capaciteitstarief, leveranciersmodel en slimme meters maakt het mogelijk dat de administratieve kosten per klant per jaar ('cost to serve') lager kunnen worden in vergelijking met de huidige situatie.

Daarnaast worden de processen in de energieketen eenvoudiger en transparanter met minder gegevensuitwisseling. Dit leidt tot meer efficiëntie en het minder optreden van fouten in de energieketen waardoor er minder klachten zullen zijn en ook minder correcties uitgevoerd hoeven te worden; de effectiviteit van de hele administratieve keten verbetert. Geen van de drie maatregelen afzonderlijk heeft een vergelijkbaar positief effect op zowel de efficiëntie als de effectiviteit.

Het voorstel m.b.t. de invoering van het capaciteitstarief is zo vormgegeven dat de uitkomsten voor wat betreft inkomenseffecten en besparingsprikkels neutraal zijn. De voorgestelde compensatie via de Energie Belasting (EB) heft nadelige effecten van het capaciteitstarief voor huishoudens op. Wel is het mogelijk dat bepaalde (kleinzakelijke) afnemers met een afwijkend profiel (hoge aansluitwaarde maar laag verbruik), er iets op achteruit zullen gaan. Deze afnemers hebben in de regel de mogelijkheid hun doorlaatwaarde te verlagen waarmee het financiële effect van het capaciteitstarief voor de eindgebruiker vrijwel nihil is.

In dit rapport ligt de focus met name op nut en noodzaak van het capaciteitstarief in samenhang met het verplichte leveranciersmodel en de invoering van slimme meters.

2.1 Kamervragen

De Tweede Kamer heeft in eerder overleg met de Minister (mei 2007³) gevraagd:

- 1) om een onafhankelijke onderbouwing van de voordelen van het capaciteitstarief en de door de sector berekende kostenbesparingen; en
- 2) of er met de komst van de slimme meter nog wel reden is om het capaciteitstarief in te voeren.

Dit rapport gaat in op deze vragen. Eerst wordt beschreven op welke wijze de informatie vergaard is om de vragen te kunnen beantwoorden. Daarna wordt de huidige context kort uiteengezet, waarbij de belangrijkste argumenten voor het capaciteitstarief geanalyseerd worden. Hierna wordt een analyse uitgevoerd die de

³ Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 28982, nr.62.

samenhang laat zien tussen het capaciteitstarief, het leveranciersmodel en de slimme meter. Vanuit deze informatie zijn de invoeringsaspecten van het capaciteitstarief geëvalueerd. Vervolgens is er een viertal scenario's geformuleerd waarin aangegeven wordt wat de impact van het al of niet implementeren van het capaciteitstarief zal zijn op respectievelijk de implementatie van het leveranciersmodel en de slimme meter. Tenslotte geven we een cijfermatige onderbouwing van de mogelijke voordelen voor de rollen netbeheerder en leverancier van het capaciteitstarief in het licht van de relatie met zowel het leveranciersmodel als de implementatie van de slimme meter.

2.2 Aanpak

Teneinde de argumentatie en effecten zo volledig mogelijk te inventariseren zijn naast een analyse van de uitgebreide documentatie die rond deze thema's beschikbaar is, interviews gehouden met vertegenwoordigers van de vier grote energiebedrijven (Nuon, Essent, Eneco, Delta), met een nieuwe leverancier (energie:direct) en zijn naast de energiebedrijven ook DTe en EnergieNed geraadpleegd. De drie grootste energiebedrijven (die ca. 90% van de aansluitingen vertegenwoordigen) is bovendien gevraagd een geactualiseerde inschatting te maken van de kosteneffecten van de voorgestelde wijzigingen in het marktmodel.

3 Context capaciteitstarief

De vergoeding voor het beheer van de energienetten in Nederland⁴, wordt thans deels als vaste vergoeding per periode per aansluiting, deels als variabele vergoeding, afhankelijk van het op de aansluiting afgenomen volume in m³ gas of kWh elektriciteit bij kleinverbruikers in rekening gebracht⁵.

Het Ministerie van Economische Zaken stelt voor, in navolging van aanbevelingen vanuit de energiesector op dit punt, om voor kleinverbruikers⁶ deze vergoeding toekomstig volledig als vaste vergoeding per aansluiting per periode in rekening te brengen, enkel afhankelijk van de (piek-)capaciteit van de betreffende aansluiting.

Bij het beoordelen van “nut en noodzaak” van deze wijziging van de grondslag worden in dit rapport 5 complexen van factoren nader onderzocht:

1. In hoeverre sluit het hanteren van een vast capaciteitstarief aan bij de bedrijfseconomische praktijk van netbeheerders en hoe wordt zeker gesteld dat netbeheerders efficiënt blijven werken bij “gegarandeerde inkomsten”.
2. Hoe verhoudt invoering van een capaciteitstarief zich tot de besparings- en energietransitiedoelstellingen die het Kabinet zich gesteld heeft en waarvoor een groeiend maatschappelijk draagvlak aanwezig is.
3. In hoeverre draagt een capaciteitstarief bij aan een verbetering van de marktwerking in de energiesector, een marktwerking die volgens rapportage van de DTe⁷ nog veel te wensen overlaat.
4. In hoeverre draagt het capaciteitstarief bij aan het verlagen van de administratieve lasten in de energiesector, lasten die sinds de liberalisering in het algemeen sterk zijn toegenomen.
5. In hoeverre is het mogelijk het capaciteitstarief in te voeren op een wijze die niet alleen overall budgetneutraal is, maar ook minimale inkomenseffecten voor individuele burgers en bedrijven/organisaties veroorzaakt.

⁴ Dit betreft de vergoeding voor de operationele kosten en de kapitaalsdekking van de gas- en elektriciteitsnetten, op zowel transmissie- als distributieniveau, en zoals vastgesteld door de DTe.

⁵ In een gemiddelde nota voor kleinverbruikers wordt thans voor gas 75% van de netbeheerkosten vast verrekend, en 25% variabel; voor elektriciteit ligt dit net omgekeerd met 27% vast en 73% variabel.

⁶ Kleinverbruikers zijn afnemers van gas tot 170.000 m³ (wordt t/m een G25 meetinstallatie) en elektriciteitsaansluitingen tot en met 3x80 Ampère doorlaatwaarde.

⁷ Rapport DTe, Projectnummer: 102641, Marktmonitor, ontwikkeling van de groothandelsmarkt voor elektriciteit in 2006, december 2007; Persbericht NMa: Concurrentie Nederlandse elektriciteitsmarkt stagneert, december 2007.

3.1 Bedrijfseconomisch model netbeheerders

Netten en toebehoren zijn “materiële activa”. De kerntaak van netbeheerders is het managen van deze activa. Netbeheerders maken daartoe capaciteitsplannen (op basis van energievraag en -aanbod), beoordelen de technische staat waarin bestaande netten en componenten verkeren, oriënteren zich op nieuwe technische standaarden en producten, analyseren optredende storingen en systeemfouten, en bepalen op grond hiervan hun investeringsplannen (uitbreiding en vervanging) en hun onderhoudsplannen voor het bestaande net. Het resultaat hiervan is gericht op het bereiken en handhaven van de vereiste leveringzekerheid (in de zin van capaciteit), betrouwbaarheid (in de zin van beschikbaarheid), veiligheid ed. Daarnaast ziet de netbeheerder toe op de fysieke energiestromen op het net (bedrijfsvoering) en voert de netbeheerder een aantal management- en administratieve taken uit ter ondersteuning van het geldende marktmodel en van zijn eigen organisatie.

Voor al deze taken is een hoeveelheid geld nodig, deels voor investeringen waarop na activatie gedurende een reeks van jaren wordt afgeschreven, deels voor lopende kosten.

Plannen en budgetten worden met de DTe besproken en leiden uiteindelijk tot tariefbesluiten voor de netbeheerders die, doorgaans voor meerdere jaren, het financiële kader vormen waarbinnen de netbeheerders zich moeten bewegen. De DTe hanteert hierbij een bepaald reguleringsmodel en streeft na door onderlinge benchmarking van netbeheerders de kosten (voor afnemers) zoveel mogelijk te beperken en de efficiëntie van netbeheerders te bevorderen. Dit steeds binnen de kwalitatieve grenzen die door de maatschappij (en politiek) aan leveringzekerheid, betrouwbaarheid etc. gesteld worden. Hoe de uit deze systematiek voortvloeiende tarieven uiteindelijk aan de klant in rekening worden gebracht, geheel vast (zoals in het capaciteitstarief), deels vast, deels variabel (zoals thans), of desnoods geheel variabel doet voor de systematiek van bedrijfsvoering en regulering in feite nauwelijks ter zake. Mits het budget maar beschikbaar komt om binnen de gestelde kaders de publieke netbeheertaken goed uit te kunnen voeren.

De huidige gemengde afrekenmethodiek dateert qua opzet van vóór de liberalisering. Er was toen sprake van één geïntegreerd tarief voor elektriciteit of gas, dat logischerwijze deels verbruiksafhankelijk was. Bij de juridische splitsing van netbeheer en levering ten tijde van de liberalisering is deze systematiek van deels vastrecht, deels variabele kosten voor beide componenten uit gewoonte gehandhaafd, zij het in verschillende verhoudingen. Het verbruiksafhankelijk deel in het transporttarief is derhalve historisch gegroeid zonder dat er nu bij de netbeheerders harde bedrijfseconomische argumenten zijn te vinden waarom de afrekenmethodiek gemengd zou moeten zijn, waarom er een bepaalde verhouding tussen vaste en variabele componenten zou moeten bestaan en waarom dit bij gas (75% vast; 25% variabel) precies omgekeerd uitpakt als bij elektriciteit (27% vast, 73% variabel). Netbeheerders geven in principe de voorkeur aan een volledig vaste vergoeding, omdat deze eenvoudig en transparant is, het meeste zekerheid biedt en goed past bij het type

bedrijfsvoering en het reguleringsmodel. Voor vergelijkbare infrastructuurgebonden diensten zoals telecom en kabel gelden ook vaste transporttarieven die niet verbruiksafhankelijk zijn; daar is het capaciteitstarief al ingevoerd. De voorkeur voor een vast transporttarief boven een verbruiksafhankelijk transporttarief is gebaseerd op het feit dat met het verbruik meevariërende inkomsten altijd iets minder voorspelbaar zijn. Mee- en tegenvallers kunnen in het reguleringsmodel uiteindelijk in beide richtingen weer gecorrigeerd worden maar dit geeft weer extra werk voor de DTe.

Een belangrijke vraag is nog in hoeverre netbeheerders hun kosten kunnen verlagen bij de gewenste betrouwbaarheid als de inkomsten deels variabel zijn zoals nu het geval is. Bijvoorbeeld als door energiebesparing het verbruik daalt en de inkomsten lager uitkomen dan begroot. Een directe kostenverlaging bij de netbeheerder is alleen te verwachten indien er ook directe kosten zijn aan te wijzen die als gevolg van een lager getransporteerd volume lager uitvallen. Op het niveau van individuele aansluitingen ontbreekt een relatie met directe kosten volledig; netbeheerders zullen geen euro minder besteden als huishoudens of MKB-bedrijven hun verbruik verlagen (zoals de energieleverancier wel direct moet reageren door minder gas of elektriciteit in te kopen). Er is vrijwel geen relatie tussen feitelijk verbruik en de lopende kosten van het net⁸. Er is echter wel een relatie tussen piekverbruik en de totale kosten van het net. Het net wordt immers uitgelegd op de maximale capaciteit. Als door structurele en meerjarige daling van het verbruik ook deze maximale capaciteitsbehoefte zou dalen heeft dit uiteindelijk zijn weerslag in de totale kosten van netbeheer (kosten en afschrijvingen). De reguleringsmethodiek van DTe is het aangewezen instrument om op de daarvoor geschikte termijnen de inkomsten van netbeheerders af te stemmen op hun taken onder gegeven of gewijzigde marktomstandigheden.

Conclusie:

Vanuit de optiek van het bedrijfseconomische model van netbeheer en de bestaande reguleringsmethodiek is een volledig vaste vergoeding middels een capaciteitstarief een goed passende verrekenvorm voor de kosten van netbeheer, waarvan geen negatieve effecten op de algehele doelmatigheid van netbeheer te verwachten zijn.

3.2 Capaciteitstarief en energiebesparing

Als Nederland richting 2020 ernst gaat maken met energiebesparing ("20% minder verbruikte energie t.o.v. 1990"⁹) en nieuwe vormen van decentrale elektriciteitsproductie, b.v. als gevolg van een massale toepassing van de HRe-ketel (een micro-WKK die decentraal stroom opwekt), zou de stroomafname op aansluitingen van

⁸ De enige belangrijke uitzondering is de component "netverliezen"; deze worden uitgedrukt als percentage van het verbruik (ordegrootte 4% voor elektriciteit; bij gas treedt dit effect niet op) en wordt door de netbeheerders op de energiemarkt ingekocht; als het verbruik daalt, daalt deze post fractioneel mee; deze besparing zal door de netbeheerders ook direct geïncasseerd worden.

⁹ Zie het rapport EnergieNed, Meer met Minder 25-6-2007/Schoon en Zuinig, VROM, sept 2007

kleinverbruikers aanzienlijk kunnen dalen, terwijl aansluitingen op momenten dat huishoudens meer stroom produceren dan zij zelf verbruiken als terugleverpunten gaan dienen. Voor deze terugleverfunctie is in de Elektriciteitswet geen vergoeding aan de netbeheerder voorzien. Het resultaat zonder capaciteitstarief zou dan ook zijn dat (E-) netbeheerders zich geconfronteerd zien met dalende inkomsten, bij kosten en afschrijvingen die, zoals we hiervoor zagen, op korte termijn niet met het volume meebewegen. Dit zou de rentabiliteit van de publieke netten onder druk zetten en in de periodieke tariefbepaling door de DTe onvermijdelijk leiden tot extra tariefsverhogingen voor het variabele netbeheertarief, met alle maatschappelijke discussie van dien.

Massale introductie van de HRe-ketel zal bovendien leiden tot een naar verhouding grotere gasafname, niet tot een reductie hiervan. Bij verbruiksafhankelijk factureren (dus zonder capaciteitstarief) zal dit dan weer tot meer inkomsten gaan leiden bij de (G-) netbeheerders. Het capaciteitstarief lost deze problematiek op.

Op het niveau van de totale markt valt verder te voorzien dat als gevolg van een volatiele afname van de elektriciteitsvraag, door b.v. “peak-shaving” of decentrale elektriciteitsopwek, netbeheer aanzienlijk complexer wordt en tot nieuwe investeringen in infrastructuur en ICT aanleiding zal geven. Het capaciteitstarief biedt, in combinatie met het reguleringsmodel van DTe, de mogelijkheid om zowel op termijn optredende baten (door een overall lagere capaciteitsbehoefte) als kosten en investeringen in de netten als gevolg van energietransitie eenvoudig en geleidelijk te socialiseren. Dit is uiteindelijk de beste waarborg dat de infrastructuur adequaat meeontwikkeld wordt met de nieuwe eisen die aan deze infrastructuur gesteld zullen gaan worden.

Voor stimulering van afnemers om bij te dragen aan en te investeren in energiebesparing zijn in de fiscale sfeer andere instrumenten beschikbaar. In het implementatievoorstel voor het capaciteitstarief wordt bovendien gewaarborgd dat de verhouding tussen vaste en variabele componenten op de energienota voor de eindklant ongewijzigd blijft ten opzichte van de huidige situatie.

Conclusie:

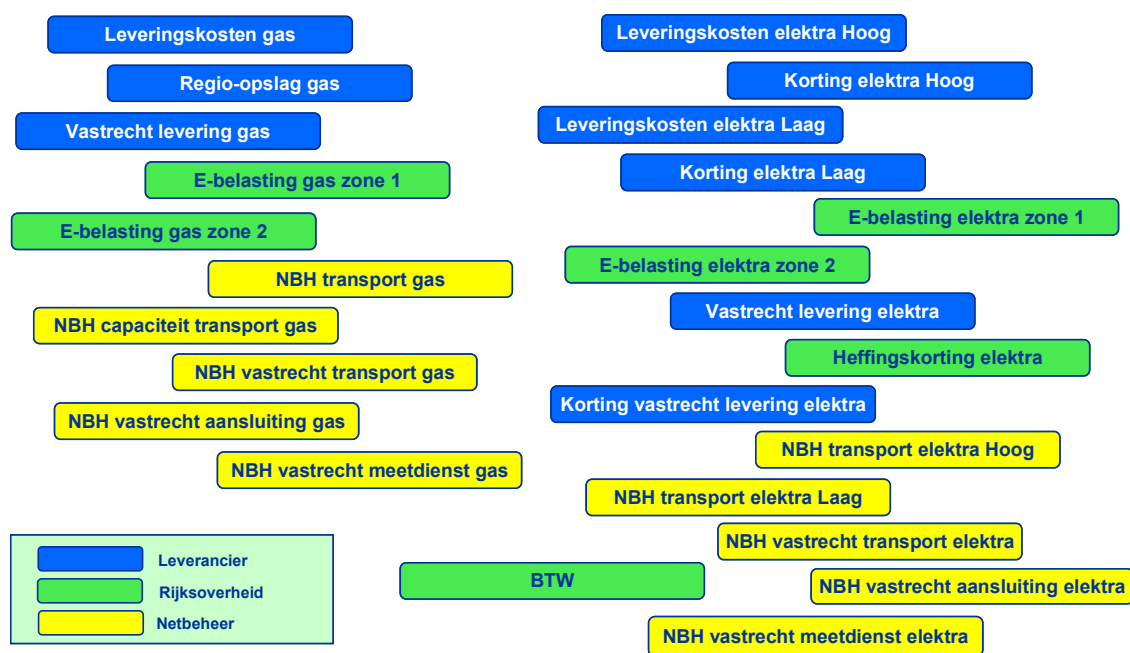
Energietransitie stelt nieuwe eisen aan de energie-infrastructureur. Deels kostenverlagend door een overall lagere capaciteitsbehoefte, deels kostenverhogend door de noodzaak meer “intelligentie” en besturingsmogelijkheden in de netten aan te brengen. Het capaciteitstarief biedt in combinatie met het reguleringsmodel de mogelijkheid de effecten hiervan geleidelijk en gesocialiseerd om te slaan over alle kleinverbruikers. Individuele kleinverbruikers ondervinden in het nieuwe model dezelfde prikkel tot besparen als in het huidige model door het gelijk houden van de variabele component in de totale nota¹⁰.

¹⁰ Op termijn zal de variabele component verder blijven toenemen omdat aangenomen mag worden dat de energieleveringskosten (en belastingen) als gevolg van stijgende energieprijzen sneller zullen stijgen dan de kosten van netbeheer.

3.3 Capaciteitstarief en marktwerking

Een energienota voor gas en elektriciteit kent op dit moment tot wel 25 verschillende posten, waarvan er 10 voor netbeheer zijn; 9 posten worden door de leverancier bepaald; 6 posten door de Rijksoverheid¹¹.

Marktwerking in de energiesector is gebaat bij een eenvoudige vergelijkbaarheid van aanbiedingen van verschillende aanbieders. Energiebesparing is gebaat bij een simpele en transparante nota die door de tijd heen inzicht biedt in de ontwikkeling van de energiekosten en de effecten van energiebesparende maatregelen. De huidige nota laat op beide gebieden nog veel te wensen over.

Figuur 1. Mogelijke componenten energienota kleinverbruik.

Het capaciteitstarief, waarmee het netbeheerdeel in principe tot 2 posten kan worden teruggebracht (gas en elektriciteit), is een belangrijke stap in de goede richting. De nota kan door het capaciteitstarief eenduidig gesplitst worden in een vast deel dat door de infrastructuur bepaald wordt (netten en meters) en een variabel deel dat door het verbruik bepaald wordt (levering en belasting). Het variabele deel is dan enerzijds beïnvloedbaar door investeringen van de klant en diens (besparings-)gedrag en vormt anderzijds het deel waarop in de vrije markt geconcurrereerd wordt. Dit biedt de

¹¹ Energiebedrijven presenteren deze posten overigens niet meer allemaal op de rekening voor de consument. Zo hanteert Eneco (november 2007) nog maar 5 posten: energie, energiebelasting, transport, overige producten/heffingen en BTW. Met enige moeite is via Internet de splitsing gas/elektra nog te vinden waarvoor de klant een "account" op Mijn Eneco moet openen. Ook de tarieven kun je nu via Internet zien; deze staan niet meer op de rekening. Alle genoemde componenten spelen uiteraard nog wel een rol in de billingsystemen van de energiebedrijven op basis waarvan de nota's berekend worden.

mogelijkheid de nota maximaal eenvoudig en transparant te maken, waarvan een positieve uitwerking op de marktwerking verwacht mag worden.

Ook marktprocessen als van leverancier wisselen ("switchen") en verhuizen worden eenvoudiger en minder foutgevoelig¹² als alleen leveranciers de meetdata behoeven te ontvangen en verwerken.

Conclusie:

Marktwerking is gebaat bij het capaciteitstarief omdat een dergelijke afrekening van de infrastructuurkosten kan leiden tot een belangrijke vereenvoudiging van de energienota en de klant beter in staat stelt aanbiedingen in de markt te vergelijken. Het wisselen van leverancier wordt door het capaciteitstarief eenvoudiger.

3.4 Administratieve lastenverlichting

Invoering van het capaciteitstarief staat niet op zichzelf, maar vormt onderdeel van een pakket van maatregelen om de administratieve processen in de energiesector te vereenvoudigen, minder foutgevoelig te maken en de doorloopsnelheid van deze processen te verbeteren. Dit leidt tot een betere service naar de eindklant en tot lagere kosten voor de gehele sector en daarmee in principe ook voor de eindklant (in concurrentie af te dwingen, dan wel tot uiting gebracht in de gereguleerde tarieven van netbeheer). Wat deze kosten betreft is het nodig in dit verband het begrip "cost-to-serve" te introduceren.

Onder de "cost-to-serve" (CtS) worden de jaarlijkse administratieve kosten verstaan die netwerkbedrijven en leveringsbedrijven gezamenlijk moeten maken om klanten in de energiemarkt te bedienen. Het betreft hier de kosten die gepaard gaan met:

- het onderhouden van de aansluit- en contractregisters van resp. netbeheerder en leverancier,
- het verzamelen, bewerken en distribueren van meetgegevens,
- het uitwisselen van berichten tussen marktpartijen,
- het opmaken en versturen van facturen, de incasso van gelden,
- en het oplossen van problemen die zich in dit totale proces voor kunnen doen.

Dit complete administratief gedreven proces wordt ook wel het "meter-to-cash" (MtC) proces genoemd. De kosten kunnen tussen marktpartijen aanzienlijk verschillen als gevolg van schaalgrootte, gehanteerde marktmodellen en gekozen ICT- en organisatorische oplossingen.

Als orde van grootte kan voor de huidige (2008) cost-to-serve in Nederland per "dual-fuel" kleinverbruiker (gas en elektriciteit) een gemiddelde van ca. €75 per jaar worden

¹² Disputen ontstaan vooral door verschillende interpretaties van ingangsmomenten door netbeheerders en leveranciers.

aangehouden, oftewel ca. €6,25 per maand. Voor de totale markt is dit een aanzienlijk bedrag: ca. €578 mln per jaar bij ca. 7,7 mln kleinverbruikers. Per afnemer, gerelateerd aan een gemiddelde energienota van €2.122 per jaar¹³, bedraagt de cost-to-serve gemiddeld dan thans ca. 3-4% van de totale energiekosten.

De invoering van het capaciteitstarief, de invoering van het verplichte leveranciersmodel en de invoering van de slimme meter kunnen *gecombineerd* tot een verlaging van deze kosten leiden met ca. €94 mln (zie paragraaf 6 voor een verdere cijfermatige onderbouwing).

Deze drie maatregelen zijn in belangrijke mate gekoppeld:

- Het verplichte leveranciersmodel *alleen* brengt een administratieve kostendaling van ca. €23 mln. met zich mee. De besparing treedt hierbij vooral op door standaardisering binnen één model (het netwerkmodel voor kleinverbruikers vervalt) en het wegvallen van bestaande varianten in het berichtenverkeer.
- Wordt aan het verplichte leveranciersmodel de slimme meter toegevoegd dan nemen de administratieve kosten af met ca. €44 mln (dus €21 mln extra door de slimme meter). Deze kostenbesparing treedt met name op in switch-, verhuis-, en incassoprocessen door een betere beschikbaarheid van actuele meetdata.
- Pas als het verplichte leveranciersmodel, de slimme meter én het capaciteitstarief gezamenlijk zijn ingevoerd wordt een kostendaling met € 94 mln bereikt (dus €50 mln extra door het capaciteitstarief). Het capaciteitstarief geeft in de processen en werkzaamheden rond de facturatie het grootste effect. De netbeheerder verdwijnt uit dit proces; de leverancier krijgt een grotere bevoegdheid om problemen zelf op te lossen; informatieuitwisseling tussen en onderlinge afhankelijkheid van marktpartijen wordt sterk gereduceerd.

Conclusie:

Invoering van het capaciteitstarief is *in combinatie* met het verplichte leveranciersmodel en de invoering van slimme meters een belangrijke voorwaarde om te komen tot verlaging van de administratieve kosten in de energiesector; deze verlaging zal (ceteris paribus) ca. € 94 mln per jaar bedragen.

3.5 Inkomenseffecten invoering capaciteitstarief

Met betrekking tot de inkomenseffecten bij de invoering van het capaciteitstarief voor elektriciteit zijn maatregelen genomen in de fiscale sfeer, zodat de uitkomsten voor wat betreft inkomenseffecten én besparingsprikkels in beginsel neutraal zijn.

De compensatie via de Energie Belasting (EB) heft de effecten van het capaciteitstarief voor verreweg het grootste deel van de huishoudens en het MKB volledig op (bij een 3x25A aansluiting – of vergelijkbaar – en minder dan 10.000 kWh verbruik per jaar). Dit wordt bereikt door het tarief van de (variabele) energiebelasting per kWh tot een

¹³ Bij een gemiddeld verbruik van 3.500 kWh en 1.820 m³ per jaar (tariefniveau januari 2008).

verbruik van 10.000 kWh te verhogen met het gemiddelde (variabele) transporttarief per kWh, terwijl het nieuwe (vaste) capaciteitstarief per aansluiting gecompenseerd wordt door een gelijke verhoging van de (vaste) heffingskorting per aansluiting. Het totale notabedrag blijft daardoor gemiddeld genomen exact gelijk terwijl ook de verhouding tussen vaste en variabele componenten op de nota niet verandert. Kleinverbruikers met een 3x25A aansluiting en een hoger verbruik dan 10.000 kWh per jaar gaan er in het nieuwe model zelfs iets op vooruit. In totaal is hiermee 97% van alle kleinverbruikers afgedekt.

Bij zakelijke afnemers met een grotere aansluiting (3x35A t/m 3x80A) is het effect afhankelijk van het verbruik. Bij een gemiddeld verbruik gaan ook deze afnemers er niet op achteruit. Als deze afnemers meer dan gemiddeld gebruiken gaan ze er iets op vooruit, als ze minder dan gemiddeld gebruiken gaan ze er iets op achteruit. Wanneer zij veel minder gebruiken dan op grond van de aansluitwaarde verwacht zou mogen worden komen ze vrijwel altijd in aanmerking om de doorlaatwaarde van hun aansluiting te verlagen, waarmee ongewenste tariefffecten worden voorkomen. De effecten voor gas zijn beperkt, mede omdat de verschuiving van variabele naar vaste tarieven bij gas al grotendeels gerealiseerd is.

In paragraaf 5 wordt ingegaan op een aantal bijzondere gevallen.

Conclusie:

Het capaciteitstarief is zodanig vorm gegeven in het kader van de totale tariefstelling, inclusief belastingen en heffingskorting, dat per saldo het effect op de nota voor vrijwel iedere kleinverbruiker nihil is, terwijl de verhouding vast/variabel wordt gehandhaafd. Voor het overige treden kleine positieve of negatieve effecten op die in een aantal gevallen nog verkleind kunnen worden door aanpassing van de aansluiting.

4 Relatie capaciteitstarief, leveranciersmodel en slimme meter

De energiemarkt kan voorgesteld worden als een keten zoals getoond in figuur 2. Elektriciteit en gas worden aan de linkerkant van de keten opgewekt/geproduceerd en verhandeld via de groothandelsmarkt. Na verhandeling op de groothandelsmarkt zal zowel elektriciteit als gas getransporteerd moeten worden naar de eindverbruiker, dit gaat via de transmissienetten (de snelwegen) en de distributienetten (de lokale wegen). Om te kunnen factureren zal de verbruikte energie gemeten moeten worden zodat in de consumenten- en MKB-markt de rekeningen verstuurd en betaald kunnen worden. Er is dus een fysieke stroom van elektriciteit en gas naar de klant en een financiële stroom vanuit de klant terug de keten in. Hierbij merken we op dat de eindklant feitelijk de volledige keten betaalt. Elke vereenvoudiging in deze keten zal derhalve leiden tot lagere kosten, die daarmee ook voor de eindklant van belang zijn. Omgekeerd zal elke toename van complexiteit leiden tot een verhoging van de kosten die dan ook weer door de eindklant opgebracht zal moeten worden.

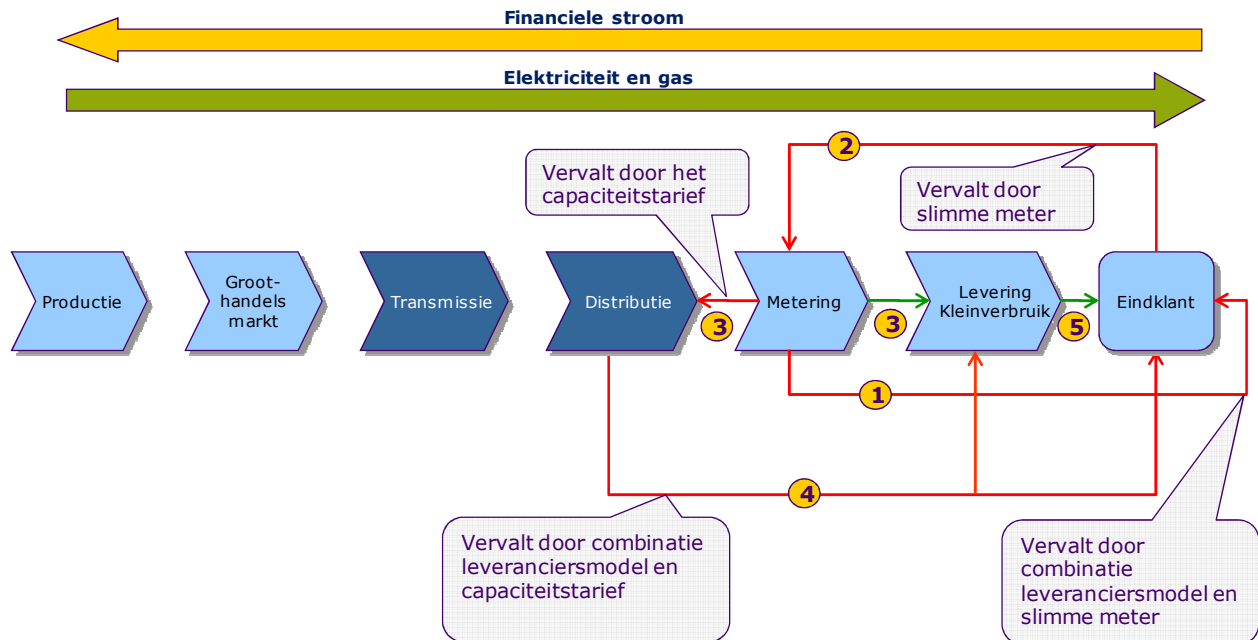
Om de keten te laten werken, elektriciteit en gas bij de eindverbruiker te krijgen en omgekeerd de financiële vergoeding bij de partijen die deze fysieke levering mogelijk maken, vindt er een uitvoerige informatie- en berichtenuitwisseling plaats. De combinatie capaciteitstarief, leveranciersmodel en slimme meter vereenvoudigt en reduceert deze informatieuitwisseling aanzienlijk en verlaagt daarmee de administratieve kosten. In onderstaande figuur is voor het facturatieproces aangegeven welke informatiestromen door de combinatie van deze maatregelen vervallen. Een vergelijkbare vereenvoudiging geldt eveneens voor andere processen zoals verhuizen, switchen, allocatie/reconciliatie enz, maar in deze context nemen we het facturatieproces als voorbeeld.

In figuur 3 is weergegeven hoe de informatieuitwisseling in het verbeterde marktmodel gaat verlopen. De processen voor facturatie worden sterk vereenvoudigd door het gecombineerde effect van capaciteitstarief, verplicht leveranciersmodel en slimme meter. Door de gecombineerde invoering van het capaciteitstarief, leveranciersmodel en de slimme meter zal een groot deel van de informatiestromen aangegeven in de huidige situatie (figuur 2) komen te vervallen.

Figuren 2 en 3 geven ook weer dat met name de invoering van het capaciteitstarief de berichtenuitwisseling met de netbeheerder voor facturatie zal verminderen. Uit figuur 3 blijkt tevens dat met de invoering van het capaciteitstarief en het leveranciersmodel de splitsing op een zuivere manier gediend wordt; de gereguleerde activiteiten (donker getint) maken geen deel meer uit van het facturatieproces naar de eindklant in de vrije markt.

Figuur 2: Berichtenverkeer in de huidige situatie voor het facturatieproces in de waardeketen.

Huidige marktmodel facturatie

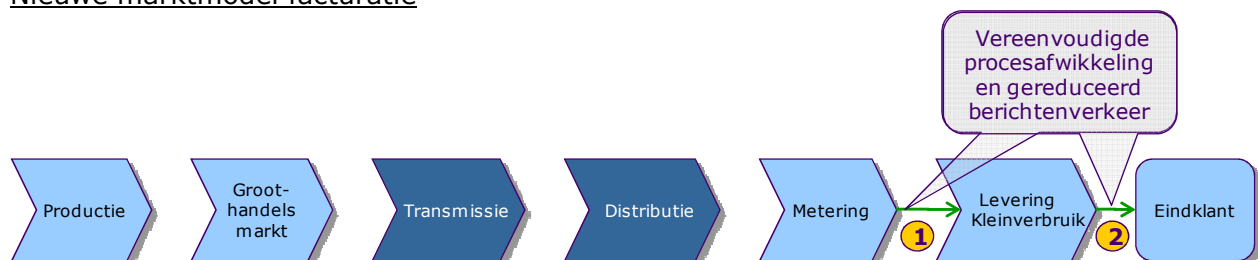

Uitleg informatieprocessen:

- 1 Meetbedrijf vraagt klant om opgave meterstanden
- 2 Klant geeft meterstanden door aan meetbedrijf
- 3 Meetbedrijf geeft meterstanden door aan netbeheerder (en soms ook direct aan leverancier)
- 4 Netbeheerder berekent verbruiken, geeft vastgestelde verbruiken door aan leverancier en stuurt transportfactuur aan klant (dit laatste alleen in netbeheerdersmodel)
- 5 Leverancier stuurt factuur voor levering en transport (in leveranciersmodel) naar klant

Figuur 3: Berichtenverkeer voor het facturatieproces na gecombineerde invoering capaciteitstarief, leveranciersmodel en slimme meters.

Nieuwe marktmodel facturatie

Uitleg informatieprocessen:

- 1 Meetbedrijf verzamelt meterstanden via geautomatiseerde processen, berekent verbruiken en geeft deze door aan leverancier
- 2 Leverancier stuurt complete factuur aan klant

4.1 Rol netbeheerder

In de huidige afrekeningsystematiek zijn de inkomsten van netbeheer deels variabel met het afgenomen volume (m³ gas en kWh elektriciteit). Dit verbruik moet derhalve worden vastgesteld, en gekoppeld worden aan een tijdvak waarover de rekening moet worden opgemaakt. De netbeheerder wil uiteraard, als iedere leverancier van producten of diensten, zelf bepalen wat de grondslag voor deze afrekening dient te zijn. Sterker nog, hij heeft een administratieve en fiscale plicht om deze afrekening correct op te stellen.

Vanuit deze verantwoordelijkheid is bij de liberalisering van de energiemarkt besloten dat de netbeheerder eindverantwoordelijk is voor het vaststellen van de meterstanden en verbruiken op iedere aansluiting. Tenslotte hangt de meter aan het distributienetwerk en was het logischer deze taak bij de netbeheerder neer te leggen, die een stabiel, geografisch bepaald, overzicht heeft over groepen en typen van aansluitingen.

Leveranciers worden met aanzienlijk meer volatiliteit in hun klantenbestand geconfronteerd en misten aanvankelijk ook het historische perspectief rond het verbruik van hun klanten (met name nieuwe leveranciers in de markt, en bij nieuwe klanten van bestaande leveranciers).

De netbeheerder is dus bij de huidige marktordering leidend waar het gaat om de verzameling van meterstanden, de omrekening van deze meterstanden naar verbruiken per periode (na meetcorrectie bij gas en veelal verdeeld in "hoog" en "laag" bij elektriciteit), en om de vaststelling van het standaardjaarverbruik ten behoeve van de reconciliatie. Netbeheerders laten deze taken overigens uitvoeren door meetbedrijven, maar dit ontslaat hen niet van eindverantwoordelijkheid en het spelen van hun rol in eventuele disputen.

4.2 Rol leverancier

Voor leveranciers is deze opzet niet erg aantrekkelijk. Leveranciers zijn immers voor hun facturatie afhankelijk van de tijdige en correcte aanlevering van standen en verbruiken door de netbeheerders. In de eerste jaren na liberalisering is dit zowel in de zakelijke markt als in de consumentenmarkt een knelpunt geweest, omdat de processen, systemen en organisaties die nodig waren om deze taken uit te voeren met aanzienlijke aanloop- en inleerproblemen kampten. Leveranciers zijn er dan ook meer en meer toe overgegaan zelf meetstanden te verzamelen en verbruiken uit te rekenen op basis van informatie die zij direct van de meetbedrijven of hun klanten konden krijgen (b.v. via internet of zoals Oxxio door eigen meters op te hangen).

Dit geeft de leverancier de mogelijkheid sneller met de klant af te rekenen, maar het probleem laat zich raden: op enig moment komt de netbeheerder met zijn vaststelling van verbruiken, verbruiken die in een aantal gevallen zullen verschillen van de verbruiken die de leverancier zelf heeft bepaald. De oorzaken van deze verschillen kunnen liggen in verschillende (of foute) doorgave van standen door de klant, verschillende interpretatie van wisselmomenten (ingangsdatum nieuwe leverancier,

start nieuwbouwwoning, verhuizingen etc.), door technische problemen in de complexe keten van meter tot verbruiksbericht, door mismatches in de basisregistratie (aansluitgegevens netbeheerder komen niet overeen met contractgegevens leverancier), etc. Deze verschillen leiden tot disputen tussen leverancier en netbeheerder (waarin soms ook de klant nog betrokken is) en moeten uiteindelijk case voor case opgelost worden. Een zeer arbeidsintensief en daarmee kostbaar proces. Een doorn in het oog van leveranciers, een aanslag op hun toch al dunne marge en een bewezen belemmering voor een goede marktwerking¹⁴.

4.3 Relatie capaciteitstarief en leveranciersmodel

Een belangrijk element van het verplichte leveranciersmodel voor kleinverbruikers is dan ook een verlegging van de eindverantwoordelijkheid voor de vaststelling van meterstanden en verbruiken van de netbeheerder naar de leverancier. Het afstaan van deze verantwoordelijkheid wordt door netbeheerders in hun publieke taak echter alleen aanvaardbaar geacht indien zij door invoering van het capaciteitstarief onafhankelijk worden van de informatie die uit de meetketen tevoorschijn komt. Zolang zij immers afhankelijk blijven van meetgegevens conform de huidige afrekenmethodiek wordt er door het verleggen van de eindverantwoordelijkheid niets opgelost, al zijn het dan eerder de netbeheerders die er last van zullen hebben. Hiermee is feitelijk de vraag beantwoord waarom de invoering van het leveranciersmodel niet los gezien kan worden van het capaciteitstarief.

De operationele crux in de invoering van een verplicht leveranciermodel zit dan ook in twee aspecten:

- Een verplicht leveranciersmodel schept eenduidigheid (“level-playing-field”) en ontslaat partijen (met name netbeheerders) van de verplichting meerdere modellen voor kleinverbruik te moeten ondersteunen (momenteel kan de leverancier voor deze klanten kiezen tussen het netbeheerdersmodel en het leveranciersmodel).
- Het verleggen van de eindverantwoordelijkheid rond meetdata in het facturatieproces geeft de leverancier meer grip op zijn eigen proces, maar dit gaat uitsluitend *niet* ten nadele van de netbeheerder als deze netbeheerder door invoering van het capaciteitstarief onafhankelijk wordt gemaakt van deze meetdata¹⁵.

Als het capaciteitstarief *niet* ingevoerd zou worden en het leveranciersmodel *wel*, zou het meetbedrijf het vastgestelde verbruik ook naar de netbeheerder moeten blijven sturen, die hiermee dan de factuurregels op gaat stellen voor de transportkosten. Deze transportkosten blijven dan deels verbruiksafhankelijk en deels verbruiksonafhankelijk. Deze opstelling (waarop ook de BTW-aangifte en BTW-afdracht van de netbeheerder gebaseerd zal zijn) dient exact overeen te stemmen met de berekening die de leverancier

¹⁴ Zie rapport Dte, Een markt (z)onder spanning, oktober 2006.

¹⁵ Uiteindelijk heeft de netbeheerder toch wel meetdata nodig voor zijn bedrijfsvoering, maar dat ligt buiten de sfeer van de administratieve processen waar het nu om gaat. Het gaat dan om technische bedrijfsvoering, capaciteitsplanning, programmaverantwoordelijkheid ed.

maakt om in het leveranciersmodel het transport bij de klant in rekening te brengen. Vervolgens dient er een 1-op-1 matching doorgevoerd te worden om na te gaan of de berekeningen van netbeheerder en leverancier overeenstemmen¹⁶ en de financiële afrekening tussen alle partijen (klant, netbeheerder, leverancier, fiscus) correct is verlopen.

Zodra hierbij meetdata in het geding zijn (zoals in het huidige model) leert de ervaring dat de kans op verschillen veel groter is dan wanneer hier geen meetdata bij betrokken zijn (zoals bij een vast capaciteitstarief)¹⁷. Verschillen leiden tot ongewenste (want dure) correctiewerkzaamheden en dienen dus zoveel mogelijk vermeden te worden. In het geval de leverancier het laatste woord heeft bij het oplossen van verschillen waaraan meetdata ten grondslag liggen (zoals in het verplichte leveranciersmodel beoogd wordt), worden netbeheerders gedwongen deze verschillen voor hun rekening te nemen. Slordig werken door (commerciële) leveranciers wordt hiermee afgewenteld op de publieke netbeheerders.

Als het capaciteitstarief *wel* wordt ingevoerd naast het leveranciersmodel heeft de netbeheerder geen verbruiken meer nodig omdat de transportkosten volledig verbruiksonafhankelijk zijn. Bij de facturatie kan dan volstaan worden met een éénmalig vast te stellen verbruiksonafhankelijk tarief, gebaseerd op een tabel met capaciteitstarieven, waarin het tarief wordt gerelateerd aan de capaciteit van de aansluiting. Deze benadering vraagt in wezen alleen om een koppeling tussen de EAN-code van de aansluiting en het adres (postcode, huisnummer). Welke klant op dit adres woont doet voor de netbeheerder in feite niet langer ter zake. Deze benadering geeft een aantal voordelen:

- De leverancier kan het te factureren bedrag eenvoudig zelf uitrekenen; het risico van het hanteren van verschillende verbruiksgetallen (b.v. door periodeverschuivingen) valt weg.
- De BTW-afrekening wordt hiermee ook aanzienlijk eenvoudiger; de leverancier berekent en int namelijk de BTW voor de netbeheerder, maar de netbeheerder geeft zelf de BTW bij de fiscus aan (doorgaans maandelijks en voordat de leverancier de BTW volledig geïnd, verantwoord en afgedragen heeft aan de netbeheerder); verschillen tussen beide zorgen voor uitzoekwerk en correcties; minder kans op verschillen geeft dus minder werk en minder correcties¹⁸.

¹⁶ Bedenk hierbij dat één netbeheerder één systeem voor deze berekening gebruikt die vervolgens gematched wordt met de berekeningen uit alle systemen van alle leveranciers die in het gebied van de netbeheerder actief zijn; omgekeerd moet de berekening uit het ene systeem van een leverancier gematched worden met de berekeningen uit alle systemen van alle netbeheerders van de gebieden waar de leverancier actief is.

¹⁷ Er zijn grofweg drie bronnen van verschillen: stamdata (NAW-gegevens ed.), meetgegevens en mutatiegegevens (registers van netbeheerders en leveranciers bevatten verschillende data voor het moment waarop b.v. switches of verhuizingen hebben plaatsgevonden); voor het vaststellen van verbruiken zijn zowel meetgegevens als (eventuele) mutatiegegevens nodig.

¹⁸ De sector houdt er op het moment rekening mee dat het zgn. “meeliftmodel” zal gaan gelden, waarbij de BTW-afrekening op de beschreven wijze verloopt; dit in tegenstelling tot het door de sector voorgestelde commissionairsmodel, waarbij BTW-ontkoppeling plaatsvindt. De netbeheerder factureert dan “lump-sum” aan de leverancier (met

- Een eenvoudiger factuur voor de klant: een vast bedrag in plaats van een berekend bedrag dat afhankelijk is van het energieverbruik.
- Administratieve processen worden eenvoudiger, omdat de netbeheerder geen meetdata meer nodig heeft voor de facturatie van zijn kosten en dus niet meer in de klantprocessen zit. Daardoor zullen er minder disputen, minder uitval en minder correcties optreden.
- Een groot deel van de extra administratieve lasten als gevolg van de aanstaande splitsing van energiebedrijven in netwerkbedrijven en commerciële bedrijven wordt vermeden; extra berichtenverkeer en dubbele facturatieprocessen worden voorkomen.

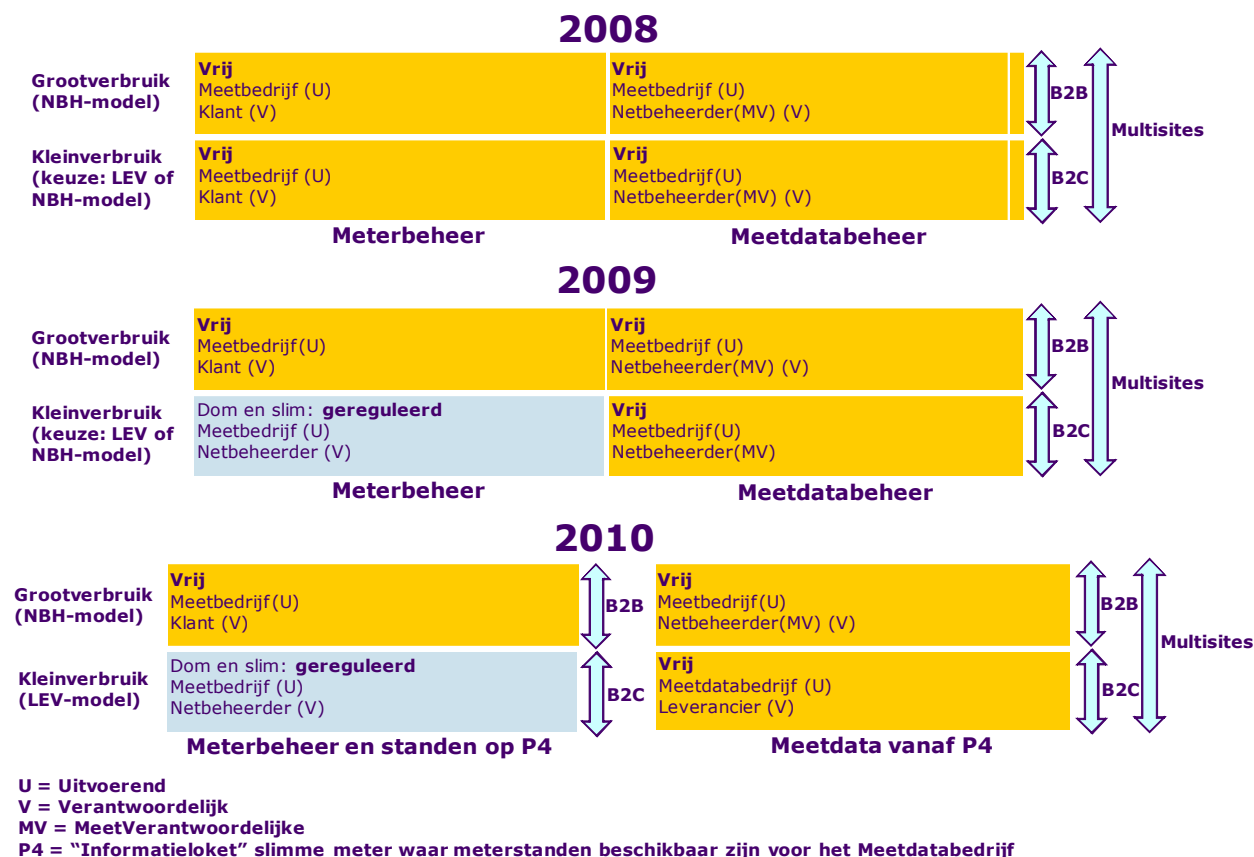
Rest nog de vraag waarom er een jaar zit tussen de invoering van het capaciteitstarief en de invoering van het leveranciersmodel. Dit heeft te maken met de jaarlijkse afrekeningscyclus voor energieverbruik. In de kleinverbruikmarkt wordt gewerkt met voorschotnota's waarna met de jaarafrekening op basis van de meterstanden de uiteindelijke afrekening plaatsvindt. Deze afrekening wordt verspreid over het gehele jaar om de administratieve lastendruk gelijkmatig te verdelen. Bij invoering van het capaciteitstarief in 2009 zullen de jaarafrekeningen gedurende 2009 een hybride karakter vertonen met betrekking tot het transporttarief. Een gedeelte van de afrekening zal volgens het verbruiksafhankelijke transporttarief gaan (de huidige situatie, het stukje in 2008) en een deel zal volgens het verbruiksonafhankelijke transporttarief gaan (capaciteitstarief, het stuk in 2009). Pas in 2010 zal bij iedere kleinverbruiker het transport volledig volgens het capaciteitstarief afgerekend gaan worden. Het ligt dan ook voor de hand om op dat moment het leveranciersmodel in te voeren, wederom om de administratieve lastendruk te beperken die extra hoog zou worden bij gelijktijdige invoering. Ervaring laat namelijk zien dat gelijktijdige veranderingen in dergelijke grootschalige administratieve systemen kunnen leiden tot veel fouten en disputen die ieder voor zich weer opgelost dienen te worden. Hier heeft uiteindelijk de eindklant het meeste last van en dit zou te allen tijde vermeden moeten worden. Dergelijke ervaring is opgedaan bij het openen van de energiemarkt en men heeft hier terdege van geleerd. Daarom wordt o.i. terecht voorgesteld om een jaar te laten vallen tussen de invoering van het capaciteitstarief en de invoering van het leveranciersmodel.

4.4 Capaciteitstarief en leveranciersmodel in de context van de slimme meter

De slimme meter is onderdeel van een nieuwe inrichting van de metermarkt die, gekoppeld aan het verplichte leveranciersmodel en het capaciteitstarief, nu wordt voorgesteld. Voor de duidelijkheid zetten we in onderstaande figuur 4 uiteen hoe de metergerelateerde activiteiten voor gas en stroom in Nederland gaan veranderen als gevolg van de wijzigingen ten gevolge van de invoering van het leveranciersmodel en de slimme meter. In de huidige situatie is de metermarkt volledig vrij en kan elke

BTW); de leverancier factureert aan de klant (met BTW), echter zonder 1-op-1 relatie tussen beide. Verrekening en BTW-correctie tussen netbeheerder en leverancier vindt dan alleen over de "lump-sum" plaats en niet per klant.

eindklant, zowel voor grootverbruik als kleinverbruik, zelf zijn meetbedrijf kiezen. In de praktijk gebeurt dit overigens zeer weinig en worden de meettaken uitgevoerd door een door de plaatselijke netbeheerder geïnstrueerd meetbedrijf. Oxxio vormt hierbij een uitzondering. Oxxio heeft als leverancier een propositie in de markt gezet incl. meetvoorziening.

Figuur 4. Institutionele invulling van metergerelateerde activiteiten.

De slimme meter zal na een voorziene invoeringsperiode van 6 jaar de mogelijkheid bieden meterstanden van alle kleinverbruikers (gas en elektriciteit) op afstand uit te lezen. Daarnaast moet de elektriciteitsmeter¹⁹ op afstand schakelbaar worden (uit, aan of reductie doorlaatwaarde), maar dit aspect laten we in dit kader buiten beschouwing. De slimme meter levert uiteindelijk op ieder moment eenduidige meterstanden. Deze meterstanden moeten echter nog steeds geïnterpreteerd worden, dwz. omgerekend naar verbruiken, gekoppeld aan bepaalde periodes, en gekoppeld aan aansluit- en contractgegevens. Zoals in figuur 4 is aangegeven zal vanaf 2010 de netbeheerder meterstanden beschikbaar stellen vanuit diens verantwoordelijkheid voor de fysieke meter. Het meetdatabedrijf controleert en accordeert deze standen en stelt het verbruik vast, dit onder verantwoordelijkheid van de leverancier. Dit verbruik wordt dan door het meetbedrijf

¹⁹ Dit zal vooralsnog niet gelden voor de gasmeter, hoewel hierop geanticipeerd wordt in de NTA 8130 waarin de basisfuncties voor de meetinrichting voor elektriciteit, gas en thermische energie voor kleinverbruikers zijn vastgelegd.

naar de leverancier gestuurd voor bijvoorbeeld facturatie, aangegeven door de twee pijlen in figuur 3 in het vorige hoofdstuk.

In dit kader kan de vraag gesteld worden waarom het capaciteitstarief nodig is als men de beschikking heeft over de slimme meter. De netbeheerder kan dan immers de beschikking krijgen over dezelfde verbruiken als de leverancier en kan dan het verbruiksafhankelijke deel van de transportkosten uitrekenen. In dit scenario zal echter de vereenvoudiging van de berichtenuitwisseling voor bijvoorbeeld het facturatieproces niet plaatsvinden (zie figuur 2 en 3). Het meetdatabedrijf stuurt dan de gecontroleerde en geaccordeerde verbruiken naar zowel de leverancier als naar de netbeheerder. Beide berekenen de kosten in hun eigen – niet identieke – systemen. Beide gebruiken hierbij aansluit-, resp. contractgegevens die niet per definitie identiek zijn (b.v. door asynchrone mutaties of fouten). Hierdoor kunnen er toch verschillen ontstaan tussen de berekening van de leverancier en de berekening van de netbeheerder. De thans bestaande procescomplexiteit blijft dan ook grotendeels bestaan. Het op afstand en automatisch uitlezen van de meterstanden zorgt er met name voor dat de meterstand niet meer via de meteropname, invulkaartje via de post of via internet plaatsvindt maar automatisch uitgelezen wordt. Ook zijn tussentijds (b.v. bij switchen of verhuizen) actuele meterstanden beschikbaar, waardoor deze processen vlotter en accurater verlopen. De slimme meter heeft dus wel een autonoom positief effect op de kosten van het administratieve proces, maar lost lang niet alle problemen op. Er kan dan ook geconcludeerd worden dat zonder het capaciteitstarief en het leveranciersmodel de slimme meter minder bijdraagt aan de verlaging van de administratieve kosten dan in combinatie met deze beide andere maatregelen.

4.5 Slimme meter in de context van capaciteitstarief en het leveranciersmodel

Een belangrijk risico ligt voorts in de invoering van de slimme meter zelf. Het technisch installeren van 7,7 mln meters en administratief wisselen van circa 18 mln²⁰ meterstanden (gas en elektriciteit hoog en laag), door het correct vastleggen van eindstanden van de oude meter en beginstanden van de nieuwe is een proces op zich. Ook hier kunnen zich fouten voordoen²¹. Indien het capaciteitstarief en het verplichte leveranciersmodel zijn ingevoerd kunnen deze fouten eenzijdig en zonder verdere afstemming met de netbeheerder door de leverancier gecorrigeerd worden, wat de afwikkeling aanzienlijk vereenvoudigt, ten voordele van zowel klant als leverancier. We brengen hierbij nog even in herinnering dat de eindklant uiteindelijk alles betaalt in de keten, dus ook de afwikkeling van fouten. Daarom, hoe eenvoudiger en transparanter de processen, hoe minder fouten en hoe lager uiteindelijk de cost-to-serve zal zijn.

²⁰ Hierbij is uitgegaan van een schatting dat circa de helft van alle elektriciteitsmeters hoog/laag telwerken heeft.

²¹ Hiermee is reeds ervaring opgedaan bij de uitrol van de meters door Oxxio en eerder in de zakelijke markt bij het openen van deze markt en bij de introductie van telemetrie voor zakelijke klanten.

5 Invoeringsaspecten capaciteittarief

Uit het verslag van het Algemeen Overleg gehouden op 30-5-2007 blijkt dat de Kamer een aantal zaken geadresseerd wilde hebben. Met betrekking tot deze zaken heeft de Minister toegezegd om nader onderzoek te doen rond de problematiek van sportverenigingen en kerken, multisites, verlaging van de doorlaatwaarde zonder extra kosten, impact op de tarieven, transparantie van de energierekening en de plaats binnen het duurzaamheidsbeleid. In het navolgende wordt ingegaan op drie aspecten die in het voorgaande nog niet aan de orde zijn geweest.

5.1 Sportverenigingen en kerken

Kerken, sportverenigingen, welzijnsclubs, scouting, enz vormen een aparte groep waarbij het beeld bestaat dat deze groep door de invoering van het capaciteittarief benadeeld zou worden. De oorzaak hiervan zou liggen in het hebben van een aansluiting met grote doorlaatwaarde en een klein verbruik. Vanuit de interviews die uitgevoerd zijn in het kader van dit onderzoek is gebleken dat dit beeld niet juist is. Het energieverbruik van kerken, sportverenigingen, welzijnsclubs ed. wijkt in beginsel niet af van andere kleinverbruikers en ligt meestal rond het gemiddeld verbruik van afnemers met dezelfde doorlaatwaarde van de aansluiting. Een groot deel van deze afnemers (> 60%) heeft overigens een doorlaatwaarde van ten hoogste 3x25A en gaan er gelet op de compensatie via de EB sowieso niet op achteruit. Een deel van de kerken en sportverenigingen (voor zover zij een verbruik hebben > 10.000kWh) gaan er zelfs op vooruit.

Er is in deze groep een beperkt aantal klanten dat een grote aansluiting heeft met een relatief laag verbruik. Deze groep komt in aanmerking voor de coulanceregeling, waarbij tegen een gereduceerd tarief de doorlaatwaarde van de aansluiting kan worden verlaagd. In die gevallen waar een afnemer een hogere doorlaatwaarde op de aansluiting heeft, en vanwege zijn piekverbruik deze capaciteit ook echt nodig heeft, is het vanuit kostenveroorzakingsbeginsel redelijk dat hier ook voor betaald wordt. De conclusie die hier getrokken kan worden is dat het energieverbruik van kerken en sportverenigingen gemiddeld genomen niet afwijkt van andere afnemers met een zelfde doorlaatwaarde van de aansluiting. Kerken, sportverenigingen en welzijnsorganisaties gaan er daarom gemiddeld niet op achteruit door de invoering van het capaciteittarief. In het geval dat het capaciteittarief behoorlijk negatief uitpakt kunnen zij, net als andere afnemers met een zeer laag verbruik, tegen een gereduceerd tarief de doorlaatwaarde van hun aansluiting laten verlagen. Daarenboven komt dit type aansluitingen bovenop de compensatie van de aangepaste Energie Belasting tarieven ook nog in aanmerking om 50% van de Energie Belasting terug te vragen²².

²² Door de verhoging van de EB is dit voor kerken, sportverenigingen en welzijnsinstellingen extra voordelig.

5.2 Couplanceregeling

De Kamer heeft gevraagd om een couplanceregeling voor die situaties waarin een klant een hoge aansluitwaarde heeft en als gevolg van de invoering van het capaciteitstarief wil switchen naar een lagere aansluitwaarde. Dit kan betrekking hebben op zowel gas als elektriciteit. Voor gas is het capaciteitstarief reeds een aantal jaren geleden voor een groot deel langs een gefaseerde weg ingevoerd, regionale transportkosten zijn voor ca. 75% gebaseerd op de capaciteit en nog ca. 25% op het volume. Analyse laat zien dat de significante verschillen zich bevinden bij elektriciteit en niet bij gas. Daarom is de couplanceregeling van toepassing op elektriciteitsaansluitingen²³.

Omdat aanpassing van doorlaatwaarde van de elektriciteitsaansluiting een zaak is voor de netbeheerder hebben dezen een couplanceregeling voorgesteld. De regeling is gericht op die klanten die de beschikbare capaciteit van de huidige doorlaatwaarde niet (meer) nodig hebben maar de doorlaatwaarde nooit hebben laten aanpassen. In de couplanceregeling wordt geen onderscheid gemaakt tussen huishoudelijke of kleinzakelijke afnemers. Uit de interviews blijkt dat voorgesteld wordt om de couplanceregeling te laten lopen van 1-1-2009 t/m 1-6-2010 met een mogelijkheid tot uitloop voor klanten die in de eerste maanden van 2010 een eerste nota hebben gekregen en waarvoor het dus lastig is om direct de gevolgen in te schatten.

5.3 Het nut van kleinere aansluitingen dan de 3x25A standaard

Huishoudens met een (zeer) laag verbruik zouden in theorie van een kleinere aansluiting voorzien kunnen worden. Hiervoor zou dan een ander – lager – capaciteitstarief kunnen gelden, zoals door de Kamer is gesuggereerd. Een dergelijke ontwikkeling moet echter sterk afgeraden worden:

- a) Een aansluiting is een objectkenmerk, geen kenmerk van de – toevallige – bewoner van dit object. De keuze voor het type aansluiting is in het verleden een technische geweest, waarbij naar standaardisatie gestreefd is (bij nieuwbouw weet men meestal immers niet wat voor bewoner er in een huis gaat wonen), en een “grootste gemene deler” gezocht is om zo min mogelijk met technische wijzigingen van aansluitingen geconfronteerd te worden. Deze wijzigingen zijn namelijk relatief kostbaar (arbeid) ten opzichte van de extra materiaalkosten van een wat zwaardere aansluiting.
- b) Een zekere overdimensionering van kabels en aansluitingen geeft minder storingen en bevordert de veiligheid (aanmerkelijk lager brandgevaar) en levensduur van de installatie (hoge belasting van kabels en componenten verlaagt de levensduur). Het uit financiële overwegingen gaan opzoeken van de grens van de aansluitwaarde door kleinverbruikers zou dan ook per saldo een ongunstig effect hebben op de betrouwbaarheid en veiligheid van installaties.

²³ Voor gas is door de energiesector eerder al een couplanceregeling gehanteerd, toen het transporttarief voor gas grotendeels verbruiksonafhankelijk werd.

- c) De inkomenseffecten voor alle huishoudens met een laag verbruik (onder de 10.000 kWh) worden volledig gecompenseerd, en de verhouding vast/variabel verandert niet. Er is dus geen reden om onderscheid te maken binnen deze categorie. Sterker nog, wanneer de groep huishoudens (t/m 3x25A) verder wordt opgedeeld in deelcategorieën is volledige compensatie via de EB niet meer mogelijk en zullen er juist ongewenste inkomenseffecten optreden. Dit komt doordat er binnen deze categorie geen of slechts een beperkte relatie is tussen verbruik en doorlaatwaarde. Een afnemer met een dan mogelijke 3x16A of zelfs een 3x10A aansluiting (b.v. een gezin in een oude woning) kan een hoger verbruik hebben dan iemand die over een 3x25A aansluiting beschikt (b.v. een alleenstaande in een nieuwbouwappartement). Omdat compensatie via de EB verbruiksafhankelijk is (per kWh) en er slechts een beperkte relatie is tussen verbruik en doorlaatwaarde is bij een verdere opdeling in deelcategorieën volledige compensatie via de EB niet langer mogelijk. Een deel van de huishoudens krijgt dan te weinig, andere huishoudens worden overgecompenseerd.

6 Scenario's en kosteneffecten

In het onderzoek naar de financiële impact van veranderingen in marktprocessen in de energiemarkt is een aantal scenario's onderscheiden. Deze zullen in dit hoofdstuk nader beschreven worden.

Belangrijk hierbij is steeds voor ogen te houden dat het hier alleen gaat om de administratieve processen in de energiemarkt die nodig zijn om kleinverbruikers van energie te voorzien en deze energie met kleinverbruikers af te rekenen. Dit totale administratieve proces is het "meter-to-cash" proces (MtC). De kosten die de betrokken partijen maken om dit proces mogelijk te maken zijn de "cost-to-serve" (CtS). Deze kosten zijn bepaald over de hele keten en omvatten dus steeds de kosten van netbeheerders, meetbedrijven en leveranciers.

Een kwantitatieve uitsplitsing van de kosten en kosteneffecten over deze drie partijen behoorde niet tot de scope van dit onderzoek. Wel zullen over de kosteneffecten per marktrol in kwalitatieve zin uitspraken worden gedaan. Een samenvatting van de kwalitatieve effecten per marktproces per marktrol is te vinden in Appendix A.

6.1 Scenario 1: Invoering verplicht leveranciersmodel

Onderzocht is wat de incrementele effecten zijn van de voorgestelde wijzigingen in het marktmodel. De eerste variant hierbij is die waar alleen het verplichte leveranciersmodel²⁴ wordt ingevoerd. Het leveranciersmodel als zodanig bestaat reeds en dient ook thans door alle netbeheerders ondersteund te worden. Ook hanteren op het moment de meeste leveranciers zelf ook het leveranciersmodel. Invoering van een verplicht leveranciersmodel voor de totale markt heeft niettemin nog een aanzienlijke impact op de kwaliteit en kosten van de marktprocessen door de standaardisatie in afwikkeling, berichtenverkeer, communicatie en organisatie die hier het gevolg van is. Netbeheerders hebben een voordeel omdat zij niet langer het netbeheerdersmodel voor kleinverbruikers behoeven te ondersteunen. Leveranciers die nu het netbeheerdersmodel voor kleinverbruikers hanteren hebben een nadeel, omdat zij zich nu op het leveranciersmodel moeten inrichten. Alle partijen hebben voordeel door een grotere mate van uniformiteit in de marktprocessen. De markt als geheel wordt competitiever ("level playing field") en transparanter voor klanten (offertes zijn eenduidiger te vergelijken).

De kostenbesparing die door de invoering van het verplichte leveranciersmodel per saldo optreedt wordt geraamd op € 23mln, met een bandbreedte van €21 tot €25mln.

²⁴ Het leveranciersmodel is het model waarbij de leverancier alle kosten factureert aan de klant; het netbeheerdersmodel is het model waarbij de leverancier alleen het leveringsdeel factureert en de netbeheerder zelf zijn transportkosten bij de klant in rekening brengt. De leverancier mag thans zelf kiezen welk model hij wil hanteren.

De kostenbesparing treedt vooral op bij netbeheerders als gevolg van het vervallen van facturatie aan de eindklant en de daarmee gepaard gaande incasso- en klantenservice-activiteiten.

6.2 Scenario 2: Verplicht leveranciersmodel én capaciteitstarief

Een volgende stap is naast het leveranciersmodel het capaciteitstarief in te voeren. Zoals hiervoor in hoofdstuk 4 uiteen is gezet heeft het capaciteitstarief een sterke vereenvoudiging van de marktprocessen tot gevolg. Met name netbeheerders plukken hier de vruchten van, al wordt ook het leven van leveranciers eenvoudiger.

De kostenbesparing door invoering van het capaciteitstarief, in combinatie met het verplichte leveranciersmodel, wordt geraamd op €63mln, met een bandbreedte van €57 tot €69mln. De extra besparing door het capaciteitstarief, naast het leveranciersmodel, is naar verwachting dan €40mln (bandbreedte €36-44mln). Deze extra besparingen treden met name op in de activiteiten van de netbeheerder rond de verzameling, bewerking en distributie van meetdata en verbruiken, facturatie van op verbruiken gebaseerde transportkosten, incassoproblemen als gevolg hiervan en het oplossen van vragen en problemen rond switches en verhuizingen.

6.3 Scenario 3: Verplicht leveranciersmodel en slimme meter

Vervolgens is onderzocht wat het effect zou zijn indien naast het verplichte leveranciersmodel de slimme meter ingevoerd zou zijn, zonder dat het capaciteitstarief is ingevoerd.

Het betreft hier uitsluitend de kostenimpact van de slimme meter op de marktprocessen, en *niet* de kosten van de exploitatie van de meters zelf en *ook niet* de kosten van de installatie van de slimme meters. Bij het invoeren van de slimme meter als technisch instrument hoort ook het nieuwe metermarktmodel, inclusief de verschuiving van de verantwoordelijkheid voor correcte meetdata van de netbeheerder naar de leverancier²⁵.

Als naast het verplichte leveranciersmodel de slimme meter zou zijn ingevoerd (maar zonder capaciteitstarief) wordt een kostenbesparing van €44mln verwacht (bandbreedte €40-48mln). Dit betekent een extra kostenbesparing in de marktprocessen ten opzichte van het uitsluitend invoeren van het verplichte leveranciersmodel van €21mln, met een bandbreedte van €19 tot €23mln. De voordelen van de slimme meter in de

²⁵ Aan de slimme meter zitten tal van andere aspecten die in deze beschouwing niet zijn meegenomen. Zo is te verwachten dat de investeringen die gemoeid zullen zijn met de implementatie van de slimme meter aanzienlijk zullen zijn (hardware en arbeid), terwijl ook het beheer van het meterpark waarschijnlijk met hogere kosten gepaard zal gaan als thans. Het uitlezen van de meter gebeurt in de toekomst weliswaar “vanzelf” en op afstand, maar de ICT-infrastructuur en systemen die nodig zijn om dit te realiseren zijn aanzienlijk duurder dan de systemen die thans gebruikt worden. Hier staan uiteraard ook voordelen tegenover. Deels in de afwikkeling van marktprocessen (het onderwerp van de huidige studie), maar in belangrijke mate ook in de vorm van nieuwe mogelijkheden voor energiemangement en –besparing. Deze aspecten vallen echter buiten de scope van deze studie.

marktprocessen worden vooral verwacht in de incasso (minder disputen door hardere data), bij switch- en verhuisprocessen (actuele standen) en in het algemeen bij het oplossen van disputen tussen marktpartijen.

6.4 Scenario 4: Verplicht leveranciersmodel, capaciteitstarief en slimme meter

Als tenslotte het volledige pakket maatregelen beschouwd wordt zien we het gecombineerde effect optreden. Met invoering van de slimme meter en verplaatsing van de verantwoordelijkheid voor de meetdata naar de leverancier worden zonder capaciteitstarief niet de maximale voordelen bereikt, omdat de netbeheerder nog steeds meetdata moet verwerken en controleren voor zijn eigen administratie. Door het capaciteitstarief in te voeren vervalt deze taak, los van de verdere voordelen van het capaciteitstarief²⁶.

Het gecombineerde voordeel van de drie maatregelen wordt geraamd op €94 mln, met een bandbreedte van €84 tot €103mln. Dit is een extra besparing van €50mln (bandbreedte €45-50mln) ten opzichte van een scenario waarin alleen het leveranciermodel en de slimme meter zouden worden ingevoerd. De extra besparingen treden naast de reeds genoemde factoren door de combinatie op in de oplevering van periodieke standen en verbruiken ten behoeve van de reconciliatie.

In onderstaande tabel zijn de effecten nog eens samengevat.

Marktscenario's geschatte besparingen in € mln	Kostenbesparingen op bedrijfsprocessen totaal		
	Best Case	Avg. Case	Worst Case
Scenario 1: Invoeren verplicht lev.-model	25	23	21
Scenario 2: Invoeren captar en verpl. lev.-model	69	63	57
Scenario 3: Invoeren verpl. lev.-model en slim.mtr.	48	44	40
Scenario 4: Invoeren verpl. lev.-model/captar/slim.mtr.	103	94	84
Vergelijking scenario's	Best Case	Avg. Case	Worst Case
extra besparing door captar tov. lev-model alleen	44	40	36
extra besparing door slim.mtr. tov. lev-model alleen	23	21	19
extra besparing combinatie tov. lev-model alleen	78	70	63
extra besparing door captar tov. levmodel + slim.mtr.	55	50	45

Marktscenario's geschatte besparingen in €'s	Potentiële kostenbesparing per klant/per jaar		
	Best Case	Avg. Case	Worst Case
Scenario 1: Invoeren verplicht lev.-model	€ 3	€ 3	€ 3
Scenario 2: Invoeren captar en verpl. lev.-model	€ 9	€ 8	€ 7
Scenario 3: Invoeren verpl. lev.-model en slim.mtr.	€ 6	€ 6	€ 5
Scenario 4: Invoeren verpl. lev.-model/captar/slim.mtr.	€ 13	€ 12	€ 11

Tabel 1. Financiële effecten markmodelsenario's

²⁶ In het scenario leveranciersmodel + capaciteitstarief bleef de netbeheerder verantwoordelijk voor de meetketen, ook al had de netbeheerder de meetdata zelf niet meer nodig.

Hierin is ook het saldo-effect van de maatregelen in termen van kosten per kleinverbruiker per jaar weergegeven²⁷. Door het combinatie-effect van de drie maatregelen zou de besparing voor eindverbruikers per saldo ca. €12 per jaar kunnen bedragen. Deze besparing bestaat enerzijds uit concrete besparingen die bij netbeheerders optreden en die middels het reguleringsmodel van NMa en het wetsvoorstel ter verbetering van de werking van de elektriciteits- en gasmarkt gerealiseerd kunnen worden (uiteraard in de context van een bredere discussie over alle aspecten van netbeheer die uiteindelijk tot vaststelling van de tarieven leiden).

Het plaatje bij leveranciers is in dit opzicht minder transparant. Tegenover besparingen staan hier ook niet onaanzienlijke meerkosten die leveranciers zullen moeten maken om hun nieuwe taken naar behoren uit te kunnen voeren. Hoe deze meer-/minderkosten zich uiteindelijk in de tarieven voor eindverbruikers vertalen is verder een zaak van de markt.

²⁷ Bij 7,7 mln kleinverbruikers (consumenten en MKB).

7 Referenties

- Rapport DTe, Projectnummer: 102641, Marktmonitor, ontwikkeling van de groothandelsmarkt voor elektriciteit in 2006, december 2007
- Persbericht NMa: Concurrentie Nederlandse elektriciteitsmarkt stagneert, december 2007
- Referentiemodel Release 5.1, EnergieNed, 26-10-2006
- Een helder marktmodel voor klant en energiesector, EnergieNed 2005-4207, 31-8-2005
- Nederland Technische Afspraak 8130, augustus 2007
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 383, Wet Energiebesparing, 18-10-2007
- Besluit tot vaststelling meettarieven elektriciteit 2008, NMa-DTe 102462/92, 20-12-2007
- OG05 eindpresentatie kernteam XTI-AMS, B'con, 27-4-2007
- OG05 eindrapport metermarkt, B'con, 15-1-2007
- OG05 eindrapport metermarkt bijlagen, B'con, 15-1-2007
- OG06 eindrapport capaciteitstarief, B'con, september 2006
- Dub registersynchronisatie referentiemodel v5.0, B'con, 27-10-2005
- OG02 eindrapport allocatie en reconciliatie v 2.1, B'con, 20-11-2006
- IG08 eindrapport allocatie en reconciliatie, B'con, 5-2-2007
- Meer met Minder, EnergieNed 25-6-2007
- Schoon en Zuinig, VROM, sept 2007

8 Appendix A. Proceffecten scenario's per marktrol

Kostenimpact per proces		Scenario 1 alleen verplicht lev.- model	Scenario 2 verpl. lev.-model met cap.tarief	Scenario 3 verpl. lev.model met slim.meter	Scenario 4 verpl. lev.mod + cap.tar + slim.mtr.
Verzamelen en bewerken meetdata frequentie NBH: zeer hoog frequentie LEV: zeer hoog	Netbeheer	neutraal	lager	aanzienlijk lager	aanzienlijk lager
	Leverancier	neutraal	neutraal	aanzienlijk hoger	aanzienlijk hoger
Bepalen te factureren bedragen frequentie NBH: zeer hoog frequentie LEV: zeer hoog	Netbeheer	neutraal tot hoger	lager tot aanzienlijk lager	neutraal tot hoger	lager tot aanzienlijk lager
	Leverancier	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger
Aanbieden factuur aan klant frequentie NBH: zeer laag frequentie LEV: zeer hoog	Netbeheer	aanzienlijk lager	aanzienlijk lager	aanzienlijk lager	aanzienlijk lager
	Leverancier	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger
Reguliere incasso frequentie NBH: zeer laag frequentie LEV: zeer hoog	Netbeheer	lager tot aanzienlijk lager	lager tot aanzienlijk lager	lager tot aanzienlijk lager	lager tot aanzienlijk lager
	Leverancier	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger
Incassoproblemen frequentie NBH: hoog frequentie LEV: laag	Netbeheer	lager tot aanzienlijk lager	aanzienlijk lager	lager tot aanzienlijk lager	aanzienlijk lager
	Leverancier	hoger tot aanzienlijk hoger	hoger tot aanzienlijk hoger	neutraal	neutraal
Call center operatie frequentie NBH: hoog frequentie LEV: zeer hoog	Netbeheer	lager tot aanzienlijk lager	lager tot aanzienlijk lager	lager tot aanzienlijk lager	lager tot aanzienlijk lager
	Leverancier	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger
Switchen frequentie NBH: laag frequentie LEV: laag	Netbeheer	neutraal	lager tot aanzienlijk lager	neutraal tot lager	lager tot aanzienlijk lager
	Leverancier	neutraal	neutraal	neutraal tot lager	neutraal tot lager
Verhuizen/In-/Uithuizen frequentie NBH: laag frequentie LEV: laag	Netbeheer	neutraal	lager tot aanzienlijk lager	neutraal tot lager	lager tot aanzienlijk lager
	Leverancier	neutraal	neutraal	neutraal tot lager	neutraal tot lager
Einde levering frequentie NBH: zeer laag frequentie LEV: zeer laag	Netbeheer	neutraal tot lager	lager	neutraal tot lager	lager
	Leverancier	neutraal	neutraal	neutraal	neutraal
Opleveren periodieke standen frequentie NBH: zeer hoog frequentie LEV: zeer hoog	Netbeheer	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	lager	lager
	Leverancier	neutraal	neutraal	hoger	hoger
Opvragen verbruiken (niet bemeterd) frequentie NBH: zeer laag frequentie LEV: zeer laag	Netbeheer	neutraal	neutraal	aanzienlijk lager	aanzienlijk lager
	Leverancier	neutraal	neutraal	neutraal	neutraal
Aanbieden verbruiken tbv. reconciliatie frequentie NBH: zeer hoog frequentie LEV: zeer hoog	Netbeheer	neutraal	neutraal	neutraal tot lager	neutraal tot lager
	Leverancier	neutraal	neutraal	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger
Bepalen en aanbieden SJV frequentie NBH: zeer hoog frequentie LEV: zeer hoog	Netbeheer	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	lager	lager
	Leverancier	neutraal	neutraal	hoger tot aanzienlijk hoger	hoger tot aanzienlijk hoger
Meterwisselingen frequentie NBH: laag frequentie LEV: laag	Netbeheer	neutraal	neutraal	hoger tot aanzienlijk hoger	hoger tot aanzienlijk hoger
	Leverancier	neutraal	neutraal	hoger tot aanzienlijk hoger	hoger tot aanzienlijk hoger
Opvragen stamdata frequentie NBH: laag frequentie LEV: laag	Netbeheer	neutraal	neutraal	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger
	Leverancier	neutraal	neutraal	neutraal	neutraal
Aanbieden 3jr opname meter frequentie NBH: hoog frequentie LEV: hoog	Netbeheer	neutraal	neutraal	neutraal tot lager	neutraal tot lager
	Leverancier	neutraal	neutraal	neutraal	neutraal
Verwerken disputen tussen marktpartijen frequentie NBH: hoog frequentie LEV: laag	Netbeheer	neutraal tot hoger	lager	aanzienlijk lager	aanzienlijk lager
	Leverancier	neutraal tot hoger	neutraal tot hoger	lager	lager